

לעילוי נשמת רבן של ישראל
מרן שר התורה רבינו רבי שמריהו יוסף חיים
בן רבינו מרן יעקב ישראל זצוק"ל
שנר"מ מרת הרבנית פעשא מרים ע"ה
ולזכות חיים ברוך בן שרה פעשא
לברכה והצלחה בכל הענינים
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות

סדר ליל שבועות ומנהגי החג אצל רבינו זצ"ל

סדר הלימוד שנהג רבינו זצ"ל

ולמעשה היה נוהג רבינו זצ"ל להופיע בהדרו בבית הכנסת לדרמן מיד אחרי סעודת ליל יו"ט, [ולפני צאתו לביהכנ"ס היה כל שנה מבקש מהרבנית ע"ה ברכה שלא ירדם], והיה יושב באמצע ביהכנ"ס במקום שיושבים עם הס"ת מאחורי הבימה, עם הטלית קטן הארוך, לאור יקרות של הלוקסים, ומראהו כמלאך ה', ושלא כדרכו כל השנה לנגן הלימוד בלחישתו, כאן היה מגביה קולו ברמה בביהכנ"ס, בפרט כשהיה קורא פרשת בראשית היה אומר בקול ויהי ער ויהי בקר של כל יום, וכן ויכולו, וכן בעוד מקומות, ובפרט בסיום חומש, היה אומר בקול, ונשמע קולו בבואו אל הקדש 'חזק חזק ונתחזק'. אמר לי שנהג לעמוד בכל המקומות שעומד בשנים מקרא. בשמות הקדושים שכתוב בתיקון אחרי כל חומש ונביא אמר שרק מהרהרים השם ולא אומרים בפה.

רבינו זצ"ל לא הקפיד לומר התיקון ללא הפסק, והיה עונה לשאלות, רק שהיה ממתין לסיום פרשה פתוחה או סתומה וכיו"ב [וכן היה נוהג גם בקריאת שמו"ת], והיה מפסיק מיד לשמוע השאלה ומסמן ומראה בידו להמתין עם עניית התשובה כשיגיע למקום שיכול לענות. כמו כן פעמים שלפי הצורך היה שותה באמצע [והיה פעמים שהיה הולך לבית בנו באמצע הלילה].

אמר לי שיש קפידא גם בליל שבועות לא ללמוד מקרא בלילה קודם חצות, אא"כ לומד בעיון, ע"י שעה"צ (סי' רל"ח סק"א), ואמר לעיין בזה בס' כף החיים, ואמר דאינו יודע אם הסדר מעכב ויכול לומר המשניות לפני חצות ואח"כ מקרא, ולכן אמר שנהג עד חצות ללמוד סדרי לימודו הקבועים, גמ' פסחים, רמב"ם הל' יו"ט, שו"ע הל' יין נסך, ומשנ"ב [היה לומד הלכות יו"ט, הלכות חג בחג], וכן למד חזון איש, ורק בחצות התחיל בלימוד תיקון ליל שבועות.

נהג כל השנים ללכת למקוה לטבול לפני עלוה"ש, ואמר שיש בזה ענין גדול כמש"כ מהאריז"ל ע"י באה"ט (סי' תצ"ד ס"ז), ובשנים האחרונות שהיה קשה עליו הדבר עשה התרת נדרים. [והיה טובל בערב יו"ט במקוה שבבית אביו והיה שנה שמיאן ליסע ברכב כמש"כ בשבת קכ"ט ב' ובשו"ע סי' תס"ח ס"י להזהר מהקזת דם בערב שבועות וכן היה מסתפר יום קודם עיו"ט מטעם זה, ובס' שמענו כן ראינו ח"ב פ"ח סי' י"ב השיב רבינו זצ"ל די"א שטבילה לכבוד הרגל הוא דינא דאורייתא לטהר עצמו ברגל ולמעשה נוקטים שזה רק מנהג ולא מוזכר כלל בשו"ע].

שאלתי ע"ד אמירת היה"ר הנדפס קודם התיקון, ואמר שכיון שנתקן לזה הזמן שרי לאומרו, כמש"כ המט"א (סי' תקפ"ד סכ"ה) בענין תחינות בר"ה שחל בשבת. ושאלתי על מש"כ שם ואחתם למחר בספר הזכרון, ואמר שזה כתבו לאומרים התיקון בליל הוש"ר שהוא עת החיתום. והראתי שגם בזהר המודפס בתיקון כתוב שהלומדים יכתבו בספר הזכרון, ואמר ע"פ הגמ' בברכות (ו' א') תרי מיכתבן מילייהו בספר הזכרונות.

אמר לי שרצה לנוח בערב שבועות שיהיה לו כח להיות ער בלילה, ולא נרדם, ואמר ככה זה כשרוצים לנוח לא מצליחים.

היה שנים שבקש להוציא בברכת לעולם יהא אדם, ואמר בשם מרן החזו"א זצ"ל, שחשש כיון שכתבו בתחילתו וישכם ויאמר, דצריך שישכים משינה להתחייב בברכה זו, והביא מהתוס' (ברכות מ"ו א' ד"ה כל ופסחים ק"ד ב' ד"ה כל) שתחילת הברכה הוא באתה הוא עד שלא נברא העולם [וע"י בס' שמענו כן ראינו ח"א פ"ד סי' ז']

לומר בלילה תיקון ליל שבועות או ללמוד גמרא

רבינו זצ"ל היה מספר, ששאל בבחרותו את מרן החזו"א זצ"ל, איך ינהג כשניעור בליל שבועות, האם יאמר סדר 'תיקון ליל שבועות' או ילמד גמרא כמנהג הישיבות, והשיבו מרן החזו"א שיאמר תיקון ליל שבועות, ואמר שלאידך גיסא כשנשאל החזו"א על דבר זה מאחיין אחר [הגאון רבי מאיר גריינמן שליט"א], השיבו שילמד גמרא, וביאר רבנו זצ"ל שלכל אחד מהם ענה לפי דרכו, שלרבינו ענה שיאמר התיקון, כיון שידע שאביו הקהילות יעקב נהג לאומרו, ושאלת רבינו היא אם להמשיך במנהג זה או ללכת בדרך מנהג העולם, ולכן השיבו שיאמר התיקון ולא ישנה מנהג אביו, ולאידך גיסא השואל השני אביו נהג ללמוד כמנהג העולם, והוא זה שבא לשנות ולומר התיקון, לכן הורה לו שימשיך במנהגו. וע"י בס' תשובות הגר"ח (עמוד תשמ"ה) על השאלה איך לנהוג בזה, שהשיב, אצלינו המנהג לומר.

מנהג מרן החזו"א זצ"ל ומרן הקה"י זצ"ל בזה

ואמר רבינו זצ"ל שאביו מרן הקה"י זצ"ל היה אומר כל ליל שבועות תיקון ליל שבועות ותרי"ג מצוות, ומתפלל עם הנץ, אמנם מרן החזו"א זצ"ל לא אמר בליל שבועות תיקון ליל שבועות וגם לא היה ניעור כל הלילה וכידוע שהיה חוש בגופו, ע"י בס' ארחות רבנו (ח"ב עניני שבועות עמוד קי"ז אות א).

מעשה רב מהגר"א והמגיד מדובנא

והיה רבינו זצ"ל מספר מהמגיד מדובנא, שהיה בביהמ"ד בליל שבועות עם הגר"א, ואמר לו הגר"א לומר התיקון, ואמר על זה המגיד מדובנא משל, לכפרי שבא לעיר הגדולה וראה לראשונה חנות עם חלון ראוה שיש שם דוגמאות ממה שמוכרים בחנות, ומצא חן בעיניו, וכשחזר לעירו נתן כל המעט שהיה לו בחנות בחלון ראוה, ולא הניח כלל סחורה בחנות, וכדי בזיון וקצף, כמו כן אמר המגיד תיקון ליל שבועות ה"ז מעין דוגמאות מכל חלקי התורה, ולמי שלומד כל השנה כל התורה כהגר"א לו נאה להניח דוגמאות מכל חלקי התורה, אבל לאדם כמוני ה"ז כנותן כל חנותו בחלון ראוה.

התיקון קודם לחובות של כל יום

ושאלתי את רבינו זצ"ל, איך לנהוג למעשה, ואמר לי תעשה כרצונך, ואמרת שאעשה כפי שיוריני, ולמעשה זרזני רבינו זצ"ל לומר התיקון, שיש בזה ענין גדול ע"פ האריז"ל, ואמר את שאר החובות תלמד פעם אחרת, [ואף שלומד כל יום אמר שא"ז נדר ויש לו תשלומין], אבל כעת זה הזמן המסוגל לאמירת התיקון כמו שסידר האריז"ל וכעין המובא בשל"ה, ולשאר הלימודים יש תשלומין בזמן אחר, ואחרי הלילה שאלני אם גמרת התיקון, ואמרת שלא הספקתי הכל, ואמר לי מה התעמקת שם כל כך, ואמר שיש תשלומין גם ביום ושנה הבאה תאמר בלילה, ופעם אחרת אמר יש תשלומין כל שבעה, ופעם אמר שיש תשלומין מעצרת ועד חנוכה... ותרי"ג מצות היה משלים ביום, ואמר שזה אפשר להשלים כל השנה. וע"י בס' פתחי חיים (מכתב ע"ה ס"ד) דכמו שבפסח יש מצות מצה ובסוכות סוכה וד' מינים כך בשבועות יש מצוה להיות ער כל הלילה, וע"י שם (אות ג) שהשיב רבינו דגם קטנים יש לחנכם לאמירת תיקון ליל שבועות, ובמועדי הגר"ח (ח"א סי' קפ"ג) נשאל אם לחנך הקטן להיות ניעור כל הלילה והשיב כרצונו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מזור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לַשְּׁבוּעוֹת הַבָּאִים בַּעֲזָה"י

פרשת בהעלותך - הגאון רבי ראובן בענגיס בעל 'לפלות ראובן' (ז' סיון תשי"ג)

פרשת שלח - רבינו חיים מוואלוין מייסד ישיבת וואלוין ובעל 'נפש החיים' (י"ד סיון תקפ"א) | פרשת קרח - רבינו שלמה קלוגר בעל הכמת שלמה ועוד (ל' סיון תרכ"ט)

פרשת חוקת - רבינו אלהן בונם וסרמן הי"ד בעל 'קובץ שיעורים' (י"א תמוז תש"א) | פרשת בלק - רבינו ישראל איסרלין ה'פתחי תשובה' (ט"ז תמוז תרמ"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

מכתבים למערכת

ג) אברך ת"ח חשוב שאביו היה ממקורביו של רבינו, היה תלמיד קרוב של רש"י בורנשטיין בישיבה, ומחמת היותו בקי גדול בשיעוריו, נתבקש מהתלמידים למסור אחרי השיעור "שיעור חזרה" על השיעור של הרב בורנשטיין, דא עקא, הוא הסתפק אם לעשות את הצעד הזה היות וזה יבוא על חשבון לימודיו במקצועות אחרים בתורה.

הוא הלך להתייעץ עם רבינו, וקיבל תשובה ברורה: אין שאלה בדבר! כדאי וכדאי; שיעוריו של ר' שמואל-יעקב הינם עמוקים ורחבים, ותועלת רבה תפיק ממסירת שיעורי החזרה הללו!

ד) וסיפר הגאון ר' גרשון ניומן (ממריצי התורה בארצות הברית): שפעם התלווה אל ר' שמואל-יעקב כשנכנס לרבינו כדי לשואלו דבר מה. ותיכף בהיכנסו אל חדרו של רבינו, קם ר' חיים מפני ר' שמואל-יעקב. משהצגתי את עצמי כבן ארצות הברית, והוספתי כי הנני ידידו של ר' שמואל-יעקב, הגיב ר' חיים מיד: אם כן, עליך לעלות ארצה! (כאומר - עם ידיד שכזה בארץ ישראל, מה לך ולגולת אמריקה?)...

ה) ואגב, ישנה עובדה מעניינת שאף היא לא ידועה, שסיפר רבי שמואל יעקב, שלילה קודם פטירתה של אשת רבינו, הרבנית קניבסקי, הוא חלם שהוא יורד לפני התיבה ואומר את התפילה הנאמרת אחרי קריאת התורה של שני וחמישי 'יהי רצון מפני אבינו שבשמים, לקיים בנו חכמי ישראל הם ונשיהם...', ואולם הוא 'נתקע' לפני המילה 'ונשיהם' ואינו מצליח להזכר בה.

ולמחרת נודע כי היא נסתלקה לבית עולמה. ת.נ.צ.ב.ה.

הגיע ומיד חזר

(הקטע הבא קיבלנו מהר"ר יצחק ל' שליט"א):

סיפר לי חתנא דבי נשיאה הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א שזוכר מצעירותו ממש, שפעם אחת היה אצל חמיו רבינו, ופתאום הגיע במיוחד מירושלים הגאון רש"י זצ"ל, וביקש שרוצה דחוף לפגוש את רבינו, וכיון שלא היה שייך לדבר עם רבינו כי היה סגור בחדרו, אמר

הגרש"י לר' שרגא שהוא בא רק בשביל לבקש ברכה לאיזה ענין פרטי (ופירט לו את הדבר) והוא מוכרח לחזור אז הוא ממנה אותו לשליח שיבקש הברכה עבורו, והוא תיכף חוזר לירושלים.

וכמובן שרבי שרגא ביצע את השליחות על הצד היותר טוב.

בחודשים האחרונות קיבלנו מאות תגובות למדור הפופולארי "שנים קדמוניות" שמתפרסם כאן מידי שבוע, לא את כל התגובות ניתן להדפיס, ואולם משנה חשיבות יש לתגובות אשר מוסיפות נופך למה שנכתב כבר, והשבוע בחרנו להביא את התגובות שהגיעו בימים האחרונים בלבד, ואי"ה עוד חזון למועד.

כהמשך למאמר בשבוע שעבר פרשת במדבר תשפ"ג, על הקשר שהיה בין רבינו מרן זצ"ל להגאון רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל, הנני להביא דברים נפלאים ששלח אלי תלמידו הקרוב של רבי שמואל יעקב, הגאון רבי שמעון גוטליב שליט"א שזכה בשנותיו האחרונות להיות ממקורביו ולהסתופף בצילו.

א) על הפעם הראשונה בה הכיר הגרש"י את רבינו, סיפר לי רבינו שמואל יעקב בורנשטיין בעצמו: בהיותו אברך צעיר שלמד בכולל ב'מקור חיים', נקרתה לו הזדמנות לערוך היכרות עם תלמיד חכם בני ברק בגיל העמידה, אברך בכולל 'חזון איש', ושמו ר' חיים קניבסקי...

ר' חיים עסק אז בחיבור ספרו 'שונה הלכות'. הוא עלה לירושלים עם חיבורו זה בכתב יד, והגיע ל'מקור חיים'; רצונו היה ששנים מהאברכים, ר' שמחה בונם ולדנברג וגיסו ר' יעקב אשר פלדמן, יעברו על החיבור.

ר' שמואל-יעקב פגש בר' חיים והם שוחחו ביניהם בלימוד, שיחה שהתרחבה לכל מקצועות התורה. 'ראיתי מיד', סיפר לי אחר שנים רבות, 'כי ר' חיים הוא מלאך המושל בתורה'.

ב) מאז נפגשו כמה וכמה פעמים. יש והיה ר' שמואל-יעקב מגיע לביתו של ר' חיים באישון לילה, מקפץ בחדר לימודו של ר' חיים על מזרונג הילדים שעיתרו את כסאו וסטנדרו מכל העברים, והם היו יושבים יחד ומשוחחים בדברי תורה ובעמקי הסוגיות.

ר' חיים מצידו הפגין את הערכתו לר' שמואל-יעקב פעמים רבות מאוד. בכל עת אשר היה נכנס אליו, היה קם לפניו מלא קומתו. באירועים שנשתתפו יחד - כגון בזמני שמחה אצל הגאון ר' שלמה קניבסקי, בנו של רבינו וראש ישיבת קרית מלך - באופן קבוע היה ר' חיים מבקשו לשאת דברים.

רבי שרגא שטינמן שליט"א

רבי שמואל יעקב זצ"ל עובר לפני התיבה בבית המדרש 'לדרמן'